

25 квітня 2019 р.

Отож, перспективами розвитку педагогічної освіти в аспекті компетентної діяльності в умовах інклюзії є засвоєння принципів моделювання стратегій навчання; стратегічне навчання, дослідницька комунікативна стратегія навчання, лідерство вчителя як його потенційно сильна стратегія навчання як для особливих так і для інших дітей.

Маємо зазначити, що творення інклюзивного освітнього простору є новопоставленою проблемою для сучасної початкової ланки освіти; не менш проблемним є і управління життєдіяльністю дитини в умовах інклюзивного освітнього простору. [5]

Перспективи подальшого наукового пошуку ми вбачаємо в диференціації інклюзивно-освітнього простору в першому класі з урахуванням саме їх творчих уподобань.

- 1.Ананьев Б.Г. Избир. психол. труды / Б.Г. Ананьев. – М. : Педагогика, Т. 1 – 230с.
- 2.Довідюк М. О., Копак В.В. Технології інклюзивної освіти: проблеми класифікації // наук.записки. Серія педагогіка і психологія – Вінниця. 2018 . – Випуск 53 . – С.192 -198.
- 3.Либин А.В. Дифиринциальная психология. – М. : Смысл ; Академия 2004. – 527с.
- 4.Митчелл Д. Эффективные педагогические технологии специального инклюзивного образования / перевод с английского И. Аникиев, В. Борисова. – Москва. :Перспектива – 2011. – 139 с.
- 5.Інклюзивно-освітній простір. Можливості обмежені – таланти безмежні. // Управління школою. – 2018 № 16 -17. – С. 20 -21.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Світлана Пенькова

*кандидат педагогічних наук, доцент
Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Пошук ефективних шляхів розвитку, виховання та навчання дітей з особливими освітніми потребами є складною й актуальною потребою сучасної освітянської науки та практики. Саме від підготовки педагогічних кадрів, спроможних до належної організації інклюзивного навчального середовища, залежить сьогодні успішність реалізації завдань Нової української школи.

Проблемі інклюзивного навчання присвячено дослідження багатьох науковців, педагогів, методистів (І. Гілевич, В. Засенко, А. Колупасєва, Л. Коваль, А. Лапін, Ю. Рібцун, В. Синьов, О. Таранченко, О. Федоренко, Л. Шматко та ін.).

Мета статті – визначити організаційно-методичні вимоги успішного впровадження інклюзивного навчання у початковій школі.

Провідним напрямом реформування початкової школи на сучасному етапі є пошук шляхів якісної освіти для всіх учасників освітнього процесу, оскільки «нова українська школа – це педагогіка партнерства, готовність до інновацій, нові стандарти й результати навчання, автономія школи і вчителя» [1, с. 53]. Аналіз наукових джерел та шкільної практики дав змогу визначити психолого-педагогічні умови продуктивної навчальної діяльності та адаптації дітей з особливими освітніми потребами в початковій школі:

- вивчення та врахування індивідуальних можливостей школярів з особливими потребами, індивідуалізація темпів засвоєння навчального матеріалу;
- індивідуальний і диференційований підхід у навчанні на основі комплексної діагностики розвитку школяра з особливими потребами;
- врахування в навчальній діяльності принципу колекційної спрямованості навчально-виховної і позакласної діяльності;

25 квітня 2019 р.

- діяльнісний підхід до навчання учнів з особливими потребами, використання різних видів діяльності з метою загального розвитку дитини та корекції порушених психофізичних функцій;

- послідовність і систематичність формування та закріплення умінь, знань, автоматизація пізнавальних навичок на кожному етапі навчання;

- виховання у дітей інтересу до знань, пізнавальної активності і самостійності, досягнення успіхів на кожному занятті як важливий засіб стимуляції пізнавальної діяльності дітей, опора на власний досвід;

- максимальне виявлення та використання резервів психічного розвитку школярів;

- розвиток у них основ особистісної самооцінки, комунікативності, навичок спілкування з однолітками;

- врахування різноманітності та варіативності дидактичного матеріалу, прийомів корекційної роботи в навчально-виховній діяльності;

- включення в урочну роботу класу учнів з особливими потребами та індивідуальні заняття з ними у позаурочний час;

- вплив на процес адаптації до шкільних умов навчання дітей із особливими потребами батьків, їх взаємодія з учителем.

Учитель розробляє і погоджує з директором та педагогічною радою школи індивідуальну освітню програму з урахуванням психолого-педагогічних і медико-соціальних особливостей учнів з особливими потребами. У її розробці можуть брати участь і батьки, діагностика і просвітницька робота вчителя з якими також є передумовою успішної пізнавальної діяльності.

Під час організації інклюзивного навчання дітей з особливими потребами у загальноосвітньому навчальному закладі вчитель має користуватися типовими навчальними планами для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів відповідного типу. У процесі здобуття освіти дітьми, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, педагогічним персоналом освітнього закладу ведеться відповідна документація: журнал обліку дітей з особливими освітніми потребами, журнал взаємозв'язку вчителя з асистентом, журнал взаємодії з батьками, розклад корекційно-розвивальних занять, журнал аналізу результативності корекційно-розвивальної роботи та ін. [3, с. 230].

Сьогодні переважна більшість учителів загальноосвітніх шкіл почуваються неготовими до роботи в системі інклюзивної освіти. Серед основних причин варто відзначити відсутність бажання змінюватися, неготовність до роботи з особливими дітьми, негативні установки й упередження тощо. Тож варто переосмислити мотиваційно-ціннісні орієнтації педагогів, забезпечити формування компетентностей, знань, умінь і навичок для роботи в інклюзивній школі. Варто зазначити, що в основі інклюзивного навчання має бути розуміння вчителем того факту, що головною спрямованістю освітніх послуг є не засвоєння шкільної програми, а задоволення індивідуальних освітніх потреб дитини. Звичайний учитель може бути успішним, якщо він гнучкий, його цікавлять труднощі, і він готовий спробувати різні підходи, він з повагою ставиться до індивідуальних відмінностей, може слухати й застосовувати поради інших колег та згоден співпрацювати з ними в команді; почуває себе впевнено, якщо в класі присутня інша доросла людина тощо. Навчальні заходи мають спрямовуватися на включення дитини у навчальне середовище з одного боку, а з іншого бути для нього достатньо складними. Індивідуальна допомога не відокремлює, не ізолює учнів, відтак у них з'являються можливості для узагальнення і передачі навичок. Педагогам загальної і спеціальної освіти доцільно розподіляти обов'язки в плануванні, проведенні й оцінці уроків. Адаптація має бути якомога менш нав'язливою, щоб не спричиняти вироблення стереотипів поведінки. В учнів є можливість для значущої, активної, й постійної участі в усіх заходах загальноосвітнього процесу.

25 квітня 2019 р.

Важливими організаційно-дидактичними вимогами успішного впровадження інклюзивного навчання в загальноосвітній школі зазвичай є пристосування до всіх складових програми та звичної манери поведінки в класі; впровадження індивідуальної програми навчання є обов'язком усіх педагогічних працівників, які беруть участь у освітньому процесі; здійснення навчального процесу за індивідуальною програмою набагато збільшує успішність навчальних досягнень учнів. Формуючи індивідуальні програми розвитку варто врахувати якомога більше особливостей і можливостей учня з особливими освітніми потребами, а решті вихованців – сприйняти й поважно ставитися до індивідуальних особливостей навчання дітей з вадами розвитку.

Необхідною педагогічною умовою є використання множинних носіїв інформації та різноманітних форматів. Комп'ютеризація навчального процесу надає сучасному вчителю великі можливості якісної презентації навчального змісту (розмір, колір, кількість тощо), дозволяє створити приклади навчальних завдань на численних носіях і в різних форматах, зберігати їх для подальшого використання. До того ж вкрай важливим є те, що постійним залишається доступ до інформаційно-комунікаційних засобів учням із різними освітніми потребами і вподобаннями.

Виділення вчителем найважливіших компонентів змісту навчання дозволить учням швидше набути вмінь узагальнювати й виділяти головне в інформації, уникати другорядних деталей, прискорити оволодіння науковими поняттями. Актуалізація знань, умінь і навичок, врахування базових знань при плануванні навчального матеріалу призведе до розширення і поглиблення знань учнів. Диференціація процесу інклюзивного навчання потребує й нетрадиційної організації учбового процесу, використання інтегрованих методів засвоєння та закріплення навчального матеріалу, стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності. Взаємодія і співпраця учнів один з одним на уроці допоможуть учневі з нозологіями адаптуватися до умов навчання, відчувати себе як повноцінну людину, компенсувати свої недуги й подолати комплекс меншовартості [2; 4]. Вчитель з усім класом спочатку має обговорити основні аспекти змісту, після чого учні самостійно чи за допомоги вчителя працюють в динамічних малих групах або парах, що змінюються залежно від змісту й виду діяльності. Зазначимо, що для дітей з певною нозологією є своя спеціальна навчальна програма, яку адаптують під загальноосвітню програму, наприклад, діти з обмеженими можливостями виконують менший обсяг завдань порівняно зі здоровими однолітками.

Отже, готовність до змін, до постійного професійного вдосконалення, педагогічна компетентність і знання організаційно-дидактичних вимог до створення інклюзивного освітнього середовища дозволять сучасному вчителю початкової школи забезпечити успішне входження дитини з особливими потребами в освітній простір загальноосвітнього навчального закладу.

1. Інклюзивне навчання в Новій українській школі: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Інклюзивне навчання в Новій українській школі» (26 - 27 березня 2018 р., м. Терехів): у 2 ч. / Інститут спеціальної педагогіки НАПН України; упорядн. : Лапін А.В., Сурмай Л.О., Щуцька О.І. – Київ: Інтерсервіс, 2018. – 230 с.

2. Колупаєва А. А. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів : навч.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. – К., 2010. – 96 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

3. Лапін А. В. Робота асистента вчителя в інклюзивному освітньому закладі/ А. В. Лапін. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: наук.-метод. зб.– Вип. 5. – Київ, 2014. – С. 219 – 232.

4. Таранченко О.М., Найда Ю.М. Загальні принципи здійснення адаптацій та модифікацій навчально-виховного процесу / Інклюзивна школа: особливості організації та управління : Навчально-методичний посібник / За заг. ред. Даниленко Л. І., – К., 2007. – 128 с.